

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА І ЗМІНИ ГЕОЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

УДК 339.924

РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ У СТРУКТУРУВАННІ СВІТОВОГО ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Далевська Н.М., к.е.н.

E-mail: dalevskaya_n.a@mail.ru

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Ключовою проблемою збалансованого світового економічного розвитку є раціональне використання інвестиційних ресурсів. За таких умов значення інституційних інвесторів у структуруванні світового політико-економічного простору, враховуючи сумарну кількість активів, накопичену цими фінансовими посередниками є визначальним. Саме інституційні інвестори створюють високий рівень взаємозв'язку, прямі й непрямі відносини між учасниками світового фінансового ринку. Це дає змогу розосередити ризики та забезпечити ефективність як окремих учасників, так і світового фінансового ринку в цілому. Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі інституційних інвесторів у структуруванні світового політико-економічного простору, розробка науково-теоретичних, практичних рекомендацій щодо підвищення їхнього впливу на світовий економічний розвиток. Проблема ресурсного забезпечення в реалізації політики довгострокового інвестиційного кредитування вимагає визначення впливу інституційних інвесторів на активізацію процесів вертикальної інтеграції виробництва в межах світового політико-економічного простору та суспільну ефективність технологічної модернізації. Суть останніх полягає в активізації відтворювальних процесів у світовому політико-економічному просторі, а саме: розширенні обсягів міжнародного інвестування пріоритетних сфер; створенні грошово-кредитного механізму довгострокового інвестиційного кредитування; створенні механізму міжгалузевого перепливу капіталу із сировинних і низькотехнологічних секторів до переробних високотехнологічних, які забезпечують досягнення конкурентних переваг. Визначальним у цьому є характер економічних взаємозв'язків між процесами формування, призначення і використання ресурсів інвестиційних інвесторів з метою отримання синергетичного ефекту задля розвитку пріоритетних галузей економіки та забезпечення збалансованої соціальної політики в межах світового політико-економічного простору.

Ключові слова: інституційні інвестори, світовий економічний розвиток, світовий фінансовий ринок, інвестиційні ресурси, світовий політико-економічний простір

UDC 339.924

ROLE OF INSTITUTIONAL INVESTORS IN STRUCTURING OF THE GLOBAL POLITICAL AND ECONOMIC SPACE

Dalevska N.M., PhD in Economics

E-mail: dalevskaya_n.a@mail.ru

Donetsk National Technical University

The key problem of the balanced global economic development is rational use of investment resources. The meaning of institutional investors in structuring of the global political and economic space under such conditions, taking into account the general number of assets accumulated by financial intermediaries, is critical. The very institutional investors establish a high level of interconnection, direct and indirect relations between participants of the world financial market. This gives an opportunity to deconcentrate risks and ensure effectiveness as of individual participants, so of the world financial market in general. The purpose of the article is theoretic substantiation of institutional investors' role in structuring of the global political and economic space, development of scientific, theoretic and practical recommendations in relation to the growth of their influence upon global economic development. The problem of resources supply in enforcing the policy of long-term investment crediting requires determination of institutional investors' influence upon activation of vertical integration processes within the global political and economic space and public effectiveness of technological modernization. The key part of the latter lies in activation of reproduction processes in the global political and economic space, namely: increase in the volume of international investment of priority areas; making a money-and-credit mechanism of long-term investment crediting; making a mechanism of intersectoral capital mobility from raw materials and low-technological sectors into processing high-technological sectors, which provide for achievement of competitive advantages. The determining factor in this process is the character of economic interrelations between the processes formation, assignment and use of investment investors' resources for the purpose of getting a synergetic effect for development of priority sectors and ensuring balanced social policy within the global political and economic space.

Keywords: institutional investor, global economic development, world financial market, investment resources, global political and economic space

Актуальність проблеми. Ключовою проблемою збалансованого світового економічного розвитку є раціональне

використання інвестиційних ресурсів. Нині у світі спостерігається непропорційне щодо реального сектору зростання активів фінансових установ, домінування короткострокових форм інвестування, відрив потоків капіталу від потоків товарів та послуг. Усе це призвело до ускладнення контролю та регулювання функціонування установ фінансового сектору, суттєвого ослаблення ліквідності провідних фінансових ринків, накопичення значної кількості боргів у економіці, і, зрештою, — до світової кризи.

Утім, остання світова фінансова криза наочно засвідчила обмеження домінантних парадигм та аналітичних підходів, щодо забезпечення фінансової стабільності та структурного регулювання світової системи господарства. Найважливішим уроком кризи для міжнародних фінансових організацій стало розуміння того, що саме інституційні інвестори створюють високий рівень взаємозв'язку, прямі й непрямі відносини між учасниками світового фінансового ринку. За таких умов, значення інституційних інвесторів у структуруванні світового політико-економічного простору, враховуючи сумарну кількість активів, накопичену цими фінансовими посередниками, дає змогу розосередити ризики та забезпечити ефективність як окремих учасників, так і світового фінансового ринку в цілому є визначальним.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вагомий внесок у вивчення різних аспектів розвитку інституційних інвесторів здійснили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, а саме: В. Базилевич [1], Д. Вітгас [2], А. Гриценко [3], Ф. Девіс [4], А. Лейонхуфвуд [5], О. Махаєва [6], Х. Мінські [7], В. Пластун [8], Б. Пшик [9], Дж. Сорос [10], Дж. Стігліц [11], О. Шаров [12] та багато інших.

Однак, незважаючи на значну кількість досліджень із цієї проблематики, залишаються недостатньо вивченими ключові параметри формування інституційними інвесторами довгострокових фінансових ресурсів та їх позитивного впливу на розвиток реального сектору світової економіки.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування ролі інституційних інвесторів у структуруванні світового політико-економічного простору, розробка науково-теоретичних, практичних рекомендацій щодо підвищення впливу інституційних інвесторів на світовий економічний розвиток.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сучасний процес структурування світового політико-економічного простору відзначається трансформаційними перетвореннями, які виникають внаслідок розриву у траєкторіях руху реального сектору економіки та фінансового ринку. Оскільки капіталізація втілюється у русі різних капітальних агрегатів (табл. 1) і локалізується у різноманітних засобах виробництва, фінансових активах та інноваціях, які мають свої власні ритм і життєвий цикл, остільки усе це впливає на часові характеристики світового економічного циклу, його частоту, тривалість та особливості залежно від визначальних елементів суперечливого руху вартості та нагромадження диспропорцій. При цьому, варто враховувати, що в 2012 році глобальні фінансові активи становили 225 трл. дол. США, що складає 312% світового ВВП. Проте темпи їх зросту після кризи знизилися до 1,9% проти 7,7% в 2007 року.

Таблиця 1. Глобальні фінансові активи з 1990 по 2012 рік, трл.дол. США

Роки	Акції	Державні облігації	Фінансові облігації	Корпора- тивні облігації	Сек'юри- тизовані позики	Несек'юри- тизовані позики	Усього активів	Активи/ ВВП,%
1990	11	9	8	3	2	23	56	263
1995	18	14	11	3	3	26	75	256
2000	37	18	19	5	5	35	119	301
2005	47	29	30	7	9	42	164	331
2006	56	30	35	7	11	46	185	345
2007	64	32	39	8	13	50	206	355
2008	36	35	42	8	14	54	189	307
2009	48	39	42	9	14	54	206	339
2010	54	43	41	10	13	57	218	335
2011	47	46	42	11	13	60	219	312
2012	50	47	42	11	13	62	225	312

Складено за [13]

Характерними для світової економіки стали кілька емпіричних закономірностей. По-перше, це домінування короткострокових форм фінансування, за якими приховано спекулятивний характер фінансових вкладень, що призводить до перевищення показників обігу на ринку капіталу над відповідними показниками для ринку товарів і послуг при збільшенні темпів зростання обсягів першого із цих ринків. По-друге, спостерігається випередження темпів збільшення позичкового процента над темпами зростання ВВП

держав; випередження приросту активів фінансового сектору над реальним сектором; випередження темпів динаміки рентабельності фінансового сектору над реальним сектором; випередження темпів динаміки фондових індексів над темпами зростання ВВП; випередження темпів динаміки обсягу наданих кредитів над відповідним показником ВВП [9, с.60].

Поряд з цим необхідно відзначити, що загальна динаміка формування сукупних боргових зобов'язань країн світу має висхідний тренд. З початку ХХ століття темпи зростання боргу суттєво зросли. Як з'ясувалось, середній розмір питомої ваги боргових зобов'язань тринадцяти економічно розвинених країн світу по відношенню до ВВП у 1913 році в середньому становив 12%, у 1990 – 43%, а на початку ХХІ століття впритул наблизився до позначки 110% [14, с.8, 15, с.71]. У свою чергу, прискорення темпів зростання боргів стало однією з причин перебігу низки криз у світовій економіці, започаткованих із кінця минулого століття. Насамперед, це стосується суверенних боргових зобов'язань держав, що активізувало проблеми розбалансування державних фінансів і посилило негативні структурні зміни у розрізі інституційних секторів [4, с.4].

Як відомо, інституційні інвестори є фінансовими посередниками, які розміщують залучені грошові кошти фізичних і юридичних осіб у інструменти фондового ринку та інші активи з метою формування портфелів фінансових активів для отримання прибутку на принципах диверсифікації вкладень і захисту їх від втрат, забезпечення стабільного рівня доходу, досягнення інших інвестиційних цілей (рис. 1).

Слід зауважити, що інституційні інвестори можуть стабільно функціонувати тільки в разі наявності стійкої пропозиції вільних коштів і попиту на них, що мають форму попиту на цінні папери і, відповідно, пропозиції.

Основним джерелом коштів, які надходять на ринок цінних паперів є заощадження населення. Залучення коштів населення потребує такого ринку цінних паперів, на якому рівень дивідендів перевищував би відсоток по банківських вкладах, курси акцій були досить стабільні, а цінні папери мали б високу ліквідність.

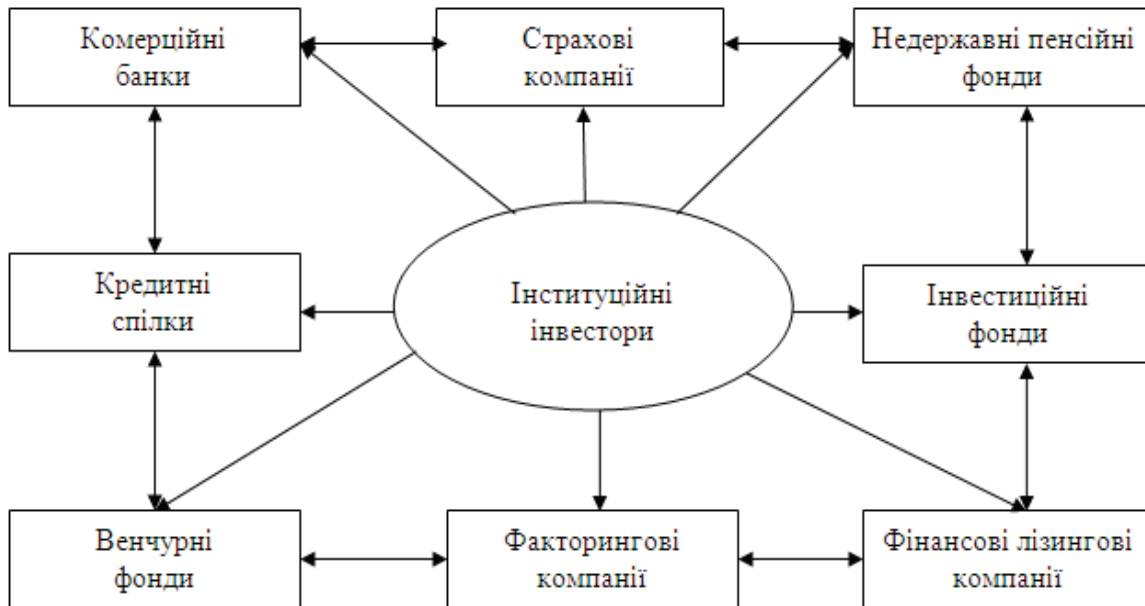

Рис. 1. Інституційні інвестори: структурний аналіз

По суті ж, активність інституційних інвесторів залежить від ступеня захисту прав акціонерів і вкладників [16, с.49-50]. Використовуючи такі інструменти, як ставка рефінансування, державні гарантії по кредитах, які залучаються підприємствами для реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних секторах, а також компенсація процентних ставок по таких кредитах, держава може гнучко впливати на грошово-кредитні потоки, направляючи їх на підтримку як відтворювальних процесів в економіці в цілому, так і проектів у пріоритетних секторах [17, с.47].

Можна погодитися з точкою зору А. Гриценко про те, що основна суперечність сучасної фінансово-економічної системи полягає у суперечності між виробництвом реальної вартості та рухом її грошових і фінансових форм. Вона проявляється у цілій системі суперечностей, головними з яких виступають суперечності між попитом і пропозицією, між вартістю та грошима, між доходами і фінансовими зобов'язаннями (боргами). Утім, суперечність між попитом і пропозицією розв'язується у процесі капіталізації, суперечність між вартістю та грошима - у процесі монетизації, а суперечність між доходами і фінансовими зобов'язаннями - у процесі сек'юритизації [3, с.45].

На переконання В. Базилевича, існує надзвичайно тісний взаємозв'язок фінансового ринку й реального сектору економіки.

Розвиток суспільного виробництва не можливий без ефективного перерозподілу капіталу в рамках економічної системи, який на сьогодні може забезпечити лише фінансовий ринок. Водночас сам фінансовий ринок існує тільки за рахунок реального сектору економіки, оскільки дохідність фінансових активів забезпечується прибутком, отриманим унаслідок продуктивного використання залученого на фінансовому ринку грошового капіталу [1, с.6]. Цей зв'язок дає змогу повною мірою охарактеризувати визначну роль інституційних інвесторів у структуруванні світового політико-економічного простору.

Відомо, що нині прогрес рухається не розрізненими підприємствами, а їх об'єднаннями, групами, кластерами та мережами з горизонтальними, вертикальними й регіональними зв'язками [18, с.27]. При зовнішній суперечливості процесів кооперації та конкуренції між компаніями в межах світового політико-економічного простору все більш визначальними стають фактори, що сприяють налагодженню взаємодії акторів фінансового й реального сектору економіки, у тому числі й шляхом посилення інтернаціоналізації руху інвестиційного капіталу.

У цьому контексті потрібно звернути увагу на функції інституційних інвесторів (табл. 2), які забезпечують інвесторам і реципієнтам капіталу різноманітність варіантів з точки зору залучення і розміщення ресурсів.

Отже, проблема ресурсного забезпечення в реалізації політики довгострокового інвестиційного кредитування вимагає визначення впливу інституційних інвесторів на активізацію процесів вертикальної інтеграції виробництва в межах світового політико-економічного простору та суспільну ефективність технологічної модернізації.

Таблиця 2. Функції інституційних інвесторів: системний аналіз

Функції інституційних інвесторів	Вплив на структурування світового політико-економічного простору
1	2
Стимулювання притоку капіталу	Зміна напрямків міжнародних потоків капіталу, формування довгострокових фінансових ресурсів, коригування структури виробництва, розвиток традиційних промислів, організація виробництва нових видів високоліквідної екологічно чистої продукції; реконструкція діючих виробництв з переходом на прогресивні екологічно чисті технології
Проведення клірингу й розрахунки за укладеними угодами	Диверсифікація фінансових інструментів, зниження трансакційних витрат, бюджетна та податкова модернізація світового господарства, удосконалення світової грошово-кредитної політики

Продовження таблиці 2

1	2
Акумуляція вільних грошових коштів	Підвищення дієвості інструментів грошово-кредитної політики та їх позитивного впливу на розвиток реального сектору світової економіки, впровадження нових інтеграційних об'єднань, удосконалення та модернізація структури національних інституцій
Трансфер фінансових ресурсів	Перерозподіл капіталу в рамках світової системи господарства, поліпшення умов фінансового обігу у світовому політико-економічному просторі, розвиток міжнародної кооперації в інноваційній сфері, пом'якшення соціальних суперечностей на різних рівнях господарських зв'язків
Формування фондів грошових коштів	Розвиток конкуренції на фінансових ринках, подолання структурних диспропорцій світового економічного розвитку, запобігання рекреаційної деградації ландшафтів, розширення і зміцнення міжнародного співробітництва держав
Управління і контроль за ризиками	Зменшення цінової волатильності, підвищення стандартів соціального забезпечення, перехід від переважно параметричного до переважно інституційного регулювання економіки шляхом вироблення системи правил і обмежень (бюджетних, монетарних, інвестиційних та ін.), які б дозволяли суб'єктам приймати збалансовані рішення в умовах зростання параметричної невизначеності, формування механізмів суспільного контролю за масштабами витрачання ресурсів в різних сферах економічної діяльності
Впровадження фінансових інновацій	Глобальне управління фінансовими ресурсами, забезпечення охорони навколишнього природного середовища і техногенно-екологічної безпеки, утвердження принципів соціального партнерства як основи взаємодії суб'єктів світового господарства
Використання інформації щодо змін на ціни фінансових активів	Підвищення ліквідності й капіталізації світового фондового ринку, посилення відповідальності за прийняття фінансових рішень, створення цілісної системи відтворення фінансових ресурсів у світовому господарстві, розвиток фондового ринку

Складено автором за [1-12]

Висновки. У системі глобального управління і регулювання процесами вертикальної інтеграції особливе місце займають інституційні інвестори. Суть останніх полягає в активізації відтворювальних процесів у світовому політико-економічному просторі, а саме:

- розширенні обсягів міжнародного інвестування пріоритетних сфер;

- створенні грошово-кредитного механізму довгострокового інвестиційного кредитування;

- створенні механізму міжгалузевого перепливу капіталу із сировинних і низькотехнологічних секторів до переробних високотехнологічних, які забезпечують досягнення конкурентних переваг.

Визначальним у цьому є характер економічних взаємозв'язків між процесами формування, призначення і використання ресурсів

інвестиційних інвесторів з метою отримання синергетичного ефекту задля розвитку пріоритетних галузей економіки та забезпеченню збалансованої соціальної політики в межах світового політико-економічного простору.

Перспективним напрямом започаткованого в даній статті дослідження повинна стати розробка стратегічних пріоритетів кредитної політики інституційних інвесторів у площині міжнародних валютно-фінансових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базилевич В. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 5 - 12.
2. Vittas D. Institutional Investors and Securities Markets: Which Comes First? / D. Vittas // The World Bank Development Research Group, The ABCD LAC Conference, June 28—30 1998, San Salvador, El Salvador. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.worldbank.org/deliver/2032.pdf?itemld—/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-2032&mi-meType=pdf>.
3. Гриценко А. Глобальна криза як форма сучасної фінансово-економічної динаміки / А. Гриценко // Економіка України. – 2010. – № 4. – С. 37 – 46.
4. Davis P. Institutional investors, corporate governance and the performance of the corporate sector / P. Davis // Economic Systems. – 2002. – Т. 26. – Р. 203 – 229.
5. Leijonhufvud A. Information and Coordination: Essays in Macroeconomic Theory / A. Leijonhufvud. – Oxford University Press, 1981. – 440 p.
6. Махаєва О. Основні інфраструктури сучасного фінансового ринку на міжнародні стандарти їх оверсайта / О. Махаєва // Вісник НБУ. – 2013. – № 7. – С. 18 – 24.
7. Minsky H. Finance and stability: The limits of Capitalism / H. Minsky. The Jerome Levy Economics Institute Press, 1993. – 26 p.
8. Пластун В. Емпіричне дослідження причинних зв'язків розвитку інституційних інвесторів і фондового ринку / В. Пластун // Вісник НБУ. – 2013. - № 6. – С. 30 – 36.
9. Пшик Б. Фінансоміка як новітній напрям економічної науки: сутність, передумови виникнення, особливості прояву / Б. Пшик // Вісник НБУ. – 2013. - № 7. – С. 55 – 61.
10. Сорос Дж. О глобализации / Дж. Сорос : [пер. с англ. А. Башкирова]. – М. : Изд-во Эксмо, 2004. – 224 с.
11. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц : [пер. с англ.]. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 252 с.

12. Шаров О. Криза парадигми світової економічної системи (грошово-валютні аспекти) / О. Шаров // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 1-2 (1). – С. 49 – 52.
13. McKinsey: глобальный финансовый рынок мертв и пока не собирается воскресать [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finmarket.ru/main/article/3246075>
14. Checherita C. The impact of high and growing government debt on economic growth: an empirical investigation for the euro area / C. Checherita, P. Rother // European Central Bank. – Aug 2010. – Working Paper Series. № 1237 – 40 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wvm.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1237.pdf>.
15. Fiscal Monitor. Fiscal Adjustment in an Uncertain World // Fiscal Monitor International Monetary Fund, Fiscal Adjustment in an Uncertain World. – April, 2013. – 93 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2013/01/pdf/fm1301.pdf>.
16. Мошенський С. Проблеми та шляхи забезпечення стабільного функціонування інституційних інвесторів на ринку цінних паперів України / С. Мошенський // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2008. – Вип. 367. Економіка. – С. 48 – 52.
17. Кіндзерський Ю. До засад стратегії та політики розвитку промисловості / Ю. Кіндзерський // Економіка України. – 2013. – № 5. – С. 38 – 55.
18. Войнаренко М. Кластерні об'єднання: міжнародний досвід та українські реалії / М. Войнаренко, А. Береза // Економіст. – 2013. – № 10. – С. 27 – 30.